

ОСВРТИ И ПРИКАЗИ

УДК 316.774:654.197(049.3)

Јасна Милошевић Ђорђевић

*Институт за политич-
ке студије, Београд*

О МЕДИЈСКОЈ ПИСМЕНОСТИ И ПОЛИТИЦИ ЕМИТОВАЊА

Приказ књиге “Деца и телевизија, глобална перспектива”, Дафна Лемиш, Clío 2008. године

Телевизија је несумњиво медиј од централног значаја у животима не само деце, већ и савременог човека, важна за социјализацију појединца, али и шире за сложене друштвене процесе. Новац инвестиран у телевизију је огроман и представља глобални бизнис великих размера и вредности. Гледање телевизије не представља само индивидуални чин који појединац сам бира већ је веома често резултат усаглашавања, преговора, компромиса и опонашања других особа. Зато приликом проучавања утицаја телевизије на децу и друштво у целини, морамо узети у обзир интеракцију бројних варијабли: индивидуалних, контекстуалних, културолошких и друштвених.

Књига „Деца и телевизија“ представља узбудљиво научно шtivo, које нас води кроз научне податке добијене у експериментима и корелационим студијама из области медија. Представља несумњиво одличан пример популаризовања науке, јер се лако и једноставно прати. То је свеобухватни приказ различитих методолошких приступа, уз обиље података о утицају телевизије на децу. Утицаја телевизије сагледава се на глобалном плану, чиме се овој озбиљној теми додаје и културолошка димензија.

Посебан допринос ове књиге, као што је већ напоменуто, јесте у приказу обиља података и методолошких приступа у изучавању телевизије и њеног утицаја на децу. Обично се изучавање телевизије своди на истраживања гледаности, квантитативном методом на великим узорцима. Ова књига показује да је то само једна димензија широког спектра истраживачких техника којима се испитују медији. Анализирају се подаци добијени у бројним квалитативним техникама (фокус групама, интервјуима, етнографским приступима - етнографијама по-

родичног живота, студијама случаја, методама посматрања, анализама садржаја). Пуно пажње посвећено је пре свега фокус групама и анализама садржаја, те се посебно разматрају садржаји и схватања, разумевања различитих програма, и њихов утицај на живот и понашање деце. Ништа мање важности се не придаје корелационим анализама или експериментима у области истраживања медија. У књизи се не разматрају само методолошки приступи него се иде и корак даље, у имплементацију добијених података у области развијања медијске писмености деце и шире грађана у целини, и примену добијених сазнања за креирање стратегија, повеља или конвенција о емитовању телевизијског програма.

Разматра се неколико теоријских приступа у анализирању утицаја телевизије. Прва теорија је теорија снажних ефеката (која се фокусира на испитивање јавног мњења и политичких кампања). У основи оваквих теорија које доминирају средином XX века у северноамеричким истраживањима, је да гледање телевизије обично резултира понашањем које је повезано са гледањем (већа агресивност или куповина одређених производа). За разлику од студија о ефектима постоје и алтернативни правци (европски) који указују да гледалац није само

пасивни прималац емитованих садржаја, већ активни гледалац који уноси у контакту са телевизијским садржајем сопствена знања и искуства, укусе, ставове и специфичне склоности. Гледаоци су селективни у процесу бирања програма. Овај приступ сугерише да се телевизији понекад придаје превелика моћ.

Следећим темама су посвећена посебна поглавља у овој књизи: телевизија и индивидуални развој, утицај телевизије и понашање деце и социјално конструисање реалности, телевизија и учење, импликације у вези са образовањем и политиком. Последње поглавље ове књиге може имати значајне импликације у Србији. У домену медијске писмености Србија није далеко одмакла. Демократизација једне земље не само да подразумева слободу говора, и слободу медија, она свакако мора да буде праћена и адекватним медијским образовањем, и то не само најмлађе популације, него и грађана у целини. Гледаоци примењују четири категорије приликом гледања телевизијских садржаја (Лемиш, 2008, стр 196). То су *наивно прихватање*: гледалац не прави разлику између телевизијског програма и стварности и сматра поруке програма веродостојним; *Искусно прихватање*: гледалац прихвата ставове приказане на телевизији, али је

свестан алтернативних аргумената који се базирају на његовим сопственим животним искуствима; *искусно одбацивање*: гледалац не прихвата одређени програм као такав, расуђује о њему на основу свог искуства и дубљег размишљања које није у вези са самим програмом; *разлагање*: гледалац је свестан да одређени програм представља садржај који су осмислили професионалци, који имају власти те ставове и опажања и заступају одређене интересне групе; Видови друштвене употребе телевизије могу се поделити у две групе: структурална употреба (примена која није повезана са садржајем, већ је реч искључиво о пуком коришћењу медија) и релациона употреба телевизије (улога телевизије у формирању модела односа у породици и шире друштву).

Један од најзначајнијих закључака ове књиге је да телевизија испуњава много више функција и улога од оних које се своди на пружање забава или дефинисање одређених улога. Тиме се сугерише да се не користи довољно потенцијал телевизије у домену образовања и културе. Допринос књиге је у покушају да се сагледају многобројне (не само негативне) улоге које телевизија испуњава у животу деце (њихових породица, друштвеног живота и свакодневних активности), дакле да се на обухватан начин анализи-

ра интеграција телевизије у свакодневни живот деце. Постоји опште прихваћено и акумулирано знање о штетним утицајима телевизије на децу. Ова књига указује и на утицаје телевизије који често нису у фокусу интересовања, а то су подстицање креативности, маште и игре замишљања. Ти позитивни утицаји често су јачи од негативних утицаја телевизије. Све то води веома важним питањима, а то су дефинисање ПОЛИТИКЕ ЕМИТОВАЊА у области медија и можда још важнијег питања ОБРАЗОВАЊА у области медија, односно развијања медијске писмености грађана.

Недостатак књиге делом представља потпуно искључивање нових технологија из анализе, са изразитим фокусом на традиционалне телевизијске садржаје. Одлике нових медија јесу интерактивност и конвергенција, односно непостојање једне јасне изоловане медијске платформе. Тако и телевизија као медиј тешко да се може посматрати изоловано и издвојено од других медијских платформи посебно интернета (подкастови, веб странице телевизијских канала). Чини се да је тема утицаја традиционалне телевизије делом превазиђена, управо због развоја нових медијских платформи, о чијем се утицају јако мало зна (иако је њихова улога у свакодневном животу младих широм планете тренутно неса-

гледива). Ипак, искључивање нових технологија је разумљиво, обзиром да је феномен утицаја телевизије на децу значајан, те је искључивање осталих важних варијабли неминовно приликом изучавања овако широке теме. Нове технологије иако значајне, на глобалном нивоу још увек каскају за улогом и утицајем телевизије. Нејасан је донекле и избор тема којима се књига бави. Оне пре произилазе из преференци аутора, него из неког јасног теоријског или концептуалног оквира.

Свакако препоручујемо књигу за детаљно читање, а неке делове и као корисно штиво у области дечијих развојних студија, социјалне психологије и медијских студија.

УДК 327:911.3(049.3)

Владан Станковић

Институт за политичке студије у Београду

Ханс Герог Бек: "Византијски миленијум", Сlio - Глас српски, Београд-Бања Лука, 1998. 150. стр.

ЖАМОР КРИЗЕ (ИЛИ ТИ: КРИЗА ЖАМОРА)

Недавно је из штампе (*Apollo graphic production*) изашла књига, која је привукла значајну пажњу научне и стручне јавности, али и свих лаика – поклоника штива који са великим интересовањем прате све оно што дотиче предмет унутрашње примењене политике. Књига носи наслов *Жамор кризе*, и представља текстуализацију интервјуа који је, можда наш понајбољи аналитичар унутрашњеполитичких збивања, Милош Кнежевић, обавио у надамце надахнутом, саживљеном и промишљеном интервјуу са новинарком Биљаном Живковић. Књига је штампана у малом џепном издању А-5 формата на 150 страница текста (font 12 *Times New Roman*, проред 1,5). На насловној корици књиге налази се ликовни приказ (цртеж) у боји човека збуњеног израза упалог у неспокој урбаног станишта градске вреве ноћног живота, стишњеног између високих солитера (који онако накривљено-срасли исказују